ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (έκτο τμήμα)
της 12ης Μαρτίου 1998 *

Στην υπόθεση C-319/94,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του cour du travail de Liège (Βέλγιο) προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

Jules Dethier Équipement SA

και

Jules Dassy,

Sovam SPRL, τελούσα υπό εκκαθάριση,

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία της οδηγίας 77/187/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 14ης Φεβρουαρίου 1977, περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών, σχετικών με τη διατήρηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων σε περίπτωση μεταβιβάσεων επιχειρήσεων, εγκαταστάσεων ή τμημάτων εγκαταστάσεων (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/002, σ. 171),

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα),

συγκείμενο από τους H. Ragnemalm, πρόεδρο τμήματος, G. F. Mancini (εισηγητή) και J. L. Murray, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: C. O. Lenz
γραμματέας: R. Grass

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— η Βελγική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον Jan Devadder, γενικό σύμβουλο στο Υπουργείο Εξωτερικών, Εξωτερικού Εμπορίου και Συνεργασίας για την Ανάπτυξη,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπουμένη από τη Marie Wolfcarius, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας, και τον Horstpeter Kreppel, δημόσιο υπάλληλο κράτους μέλους αποσπασμένο στην υπηρεσία αυτή,

έχοντας υπόψη την έκθεση του εισηγητή δικαστή,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 11ης Ιουλίου 1996,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με απόφαση της 1ης Δεκεμβρίου 1994, που περιήλθε στο Δικαστήριο στις 8 Δεκεμβρίου 1994, το cour du travail de Liège υπέβαλε, δυνάμει του άρθρου 177

της Συνθήκης ΕΚ, προδικαστικά ερωτήματα ως προς την ερμηνεία της οδηγίας 77/187/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 14ης Φεβρουαρίου 1977, περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών, σχετικών με τη διατήρηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων σε περίπτωση μεταβιβάσεων επιχειρήσεων, εγκαταστάσεων ή τμημάτων εγκαταστάσεων (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/002, σ. 171, στο εξής: οδηγία).

2 Τα ερωτήματα αυτά ανέκυψαν στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ της Jules Dethier Équipement SA (στο εξής: Dethier) αφενός, και των Dassy και Sovam SPRL (στο εξής: Sovam), τελούσας υπό εκκαθάριση, αφετέρου, όσον αφορά την καταβολή αποζημιώσεως λόγω καταγγελίας της συμβάσεως εργασίας καθώς και άλλων αποζημιώσεων.

3 Δυνάμει του άρθρου 1, παράγραφος 1, η οδηγία εφαρμόζεται επί μεταβιβάσεων επιχειρήσεων, εγκαταστάσεων ή τμημάτων εγκαταστάσεων σε άλλον επιχειρηματία, οι οποίες προκύπτουν από συμβατική μεταβίβαση ή συγχώνευση.

4 Κατά το άρθρο 3, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις που δημιουργούνται για τον μεταβιβάζοντα από σύμβαση εργασίας που υφίσταται κατά την ημερομηνία της μεταβιβάσεως μεταβιβάζονται, εξ αιτίας της μεταβιβάσεως αυτής, στον προς ον η μεταβίβαση.

5 Το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας ορίζει ότι η μεταβίβαση μιας επιχειρήσεως, εγκαταστάσεως ή τμήματος εγκαταστάσεως δεν συνιστά αυτή καθεαυτή λόγο απολύσεως για τον μεταβιβάζοντα ή τον προς ον η μεταβίβαση. Αυτή η διάταξη δεν εμποδίζει πάντως απολύσεις που είναι δυνατόν να επέλθουν για λόγους οικονομικούς, τεχνικούς ή οργανώσεως που προϋποθέτουν μεταβολές στο επίπεδο της απασχολήσεως.

6 Οι διατάξεις της οδηγίας μεταφέρθηκαν στο βελγικό δίκαιο με το δεύτερο κεφάλαιο της συλλογικής συμβάσεως 32 bis, της 7ης Ιουνίου 1985, για τη διατήρηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων σε περίπτωση μεταβολής του

εργοδότη λόγω συμβατικής μεταβιβάσεως επιχειρήσεως και για τη ρύθμιση των δικαιωμάτων των εργαζομένων που αναπροσλαμβάνονται σε περίπτωση αναλήψεως του ενεργητικού κατόπιν πτωχεύσεως ή πτωχευτικού συμβιβασμού με εγκατάλειψη του ενεργητικού, η οποία κατέστη υποχρεωτική με το βασιλικό διάταγμα της 25ης Ιουλίου 1985 (*Moniteur belge* της 9ης Αυγούστου 1985, σ. 11527) και τροποποιήθηκε με τη συλλογική σύμβαση 32 quater, της 19ης Δεκεμβρίου 1989, η οποία κατέστη με τη σειρά της υποχρεωτική με το βασιλικό διάταγμα της 6ης Μαρτίου 1990.

7 Η διαδικασία εκκαθαρίσεως των εταιριών στο βελγικό δίκαιο αποτελεί αντικείμενο των άρθρων 178 έως 188 των κωδικοποιημένων νόμων περί εμπορικών εταιριών (στο εξής: κωδικοποιημένοι νόμοι). Εφαρμόζεται μετά τη λύση εμπορικής εταιρίας και αποσκοπεί στην παροχή της δυνατότητας στην εταιρία αυτή να ολοκληρώσει τις δραστηριότητες που έχει αρχίσει χωρίς πάντως να μπορεί να προβεί, κατ' αρχήν, σε νέες εμπορικές πράξεις. Το άρθρο 178 των κωδικοποιημένων νόμων προβλέπει ότι οι εμπορικές εταιρίες, μετά τη λύση τους, λογίζονται ότι υφίστανται για τις ανάγκες της εκκαθαρίσεώς τους, έστω και αν έχουν ήδη παύσει να ασκούν όλες τις δραστηριότητές τους.

8 Η λύση θέτει αυτοδικαίως τέρμα στις λειτουργίες όλων των οργάνων της εταιρίας, τα οποία αντικαθίστανται από έναν ή πλείονες εκκαθαριστές. Ο εκκαθαριστής, ο οποίος εκπροσωπεί την εταιρία έναντι τρίτων, μπορεί να έχει ήδη διοριστεί από το καταστατικό της εταιρίας. Ελλείψει αντίθετης συμφωνίας, οι εκκαθαριστές διορίζονται από τη γενική συνέλευση των εταίρων ή, εάν δεν συγκεντρώνεται η προβλεπόμενη από τον νόμο πλειοψηφία, από το δικαστήριο: στην πρώτη περίπτωση η εκκαθάριση καλείται «εκούσια», ενώ στη δεύτερη χαρακτηρίζεται «δικαστική».

9 Έστω και αν το εθνικό δικαστήριο αναφέρει ότι οι σκοποί οι οποίοι επιδιώκονται με την εκκαθάριση, είτε αυτή είναι εκούσια είτε δικαστική, είναι πανομοιότυποι προς τους σκοπούς που επιδιώκονται με την πτώχευση, ήτοι συνίστανται στη ρευστοποίηση του ενεργητικού της εταιρίας, επισημαίνει με την απόφαση περί παραπομπής πολλές διαφορές μεταξύ των δύο διαδικασιών, οι οποίες μπορούν να συνοψισθούν ως εξής:

— η απόφαση περί εκκαθαρίσεως, ο διορισμός των εκκαθαριστών και ο προσδιορισμός των εξουσιών τους είναι της αρμοδιότητας της γενικής συνελεύσεως της εταιρίας· μόνον οσάκις δεν επιτυγχάνεται η απαιτούμενη μεταξύ των εταίρων πλειοψηφία η εταιρία υποχρεούται να απευθυνθεί

στο δικαστήριο για τη δικαστική επικύρωση της εκκαθαρίσεως, οπότε ο δικαστής διορίζει τους εκκαθαριστές σύμφωνα με τις διατάξεις του καταστατικού της εταιρίας ή με την απόφαση της γενικής συνελεύσεως, εκτός αν είναι προφανές ότι η διαφωνία μεταξύ των εταίρων θα καταστήσει αδύνατη την επίτευξη συμφωνίας στη γενική συνέλευση, περίπτωση κατά την οποία ο δικαστής διορίζει εκκαθαριστή. Σε περίπτωση πτωχεύσεως, η εταιρία μπορεί να προβεί σε δήλωση πτωχεύσεως, όπως επίσης μπορεί να κηρυχθεί σε πτώχευση κατόπιν αιτήσεως πιστωτή ή με βάση τα πορίσματα της επιτροπής παρακολουθήσεως των προβληματικών, οπότε το δικαστήριο ορίζει τον σύνδικο, οι εξουσίες του οποίου προβλέπονται από τον νόμο·

— η εμπορική εταιρία εξακολουθεί να υφίσταται για τις ανάγκες της εκκαθαρίσεως (άρθρο 178 των κωδικοποιημένων νόμων), πράγμα το οποίο δεν συμβαίνει όταν πρόκειται για πτωχεύσασα εταιρία·

— η εταιρία διατηρεί τον εμπορικό χαρακτήρα της καθ' όλη τη διάρκεια της εκκαθαρίσεως· κατά συνέπεια, σε περίπτωση μεταγενέστερης παύσεως πληρωμών και μη περαιτέρω χορηγήσεως πιστώσεων, θα μπορούσε να κηρυχθεί σε πτώχευση· στην περίπτωση αυτή, η εκκαθάριση είναι διαδικασία προηγούμενη της πτωχεύσεως·

— μολονότι επί πτωχεύσεως υφίσταται ειδική διαδικασία διαπιστώσεως του παθητικού υπό τον έλεγχο του δικαστηρίου, δεν συμβαίνει το ίδιο σε περίπτωση εκκαθαρίσεως, εκούσιας ή δικαστικής, εφόσον ο εκκαθαριστής μπορεί να αναγνωρίζει την ύπαρξη χρέους χωρίς να αναφέρεται σε οποιονδήποτε, υπ' ευθύνη του και χωρίς η απόφασή του να χρήζει επικυρώσεως με δικαστική απόφαση·

— ενώ, στην περίπτωση πτωχεύσεως, ο πιστωτής μπορεί απλώς να ζητήσει να καθοριστεί το ύψος της απαιτήσεώς του σε σχέση προς το παθητικό της εταιρίας, δεν συμβαίνει το ίδιο στα πλαίσια της εκκαθαρίσεως, οπότε ο πιστωτής μπορεί να επιτύχει την έκδοση αποφάσεως σε βάρος της εταιρίας·

— στα πλαίσια εκκαθαρίσεως ο πιστωτής μπορεί να ζητήσει την ικανοποίηση της απαιτήσεώς του κατά της εταιρίας με αναγκαστική εκτέλεση και ο εκκαθαριστής δεν μπορεί να αντιταχθεί στην ανωτέρω πράξη αναγκαστικής εκτελέσεως παρά μόνον εφόσον αυτή συνεπάγεται προσβολή των δικαιωμάτων των λοιπών πιστωτών, ενώ στην περίπτωση της πτωχεύσεως οι εν λόγω ενέργειες εκτελέσεως απαγορεύονται, διότι η διαχείριση και η εκκαθάριση των περιουσιακών στοιχείων που προορίζονται για την ικανοποίηση των πιστωτών ρυθμίζονται από τον νόμο·

— η γενική συνέλευση μπορεί να ανακαλέσει την εντολή που παρέσχε στον εκκαθαριστή, ενώ μόνον το δικαστήριο μπορεί να ανακαλέσει την εντολή που δόθηκε σε δικαστικό εκκαθαριστή ή σε σύνδικο πτωχεύσεως· από την άποψη αυτή, πρέπει, επομένως, να γίνει διάκριση μεταξύ της εκούσιας εκκαθαρίσεως, αφενός, και της δικαστικής εκκαθαρίσεως καθώς και της πτωχεύσεως, αφετέρου·

— ο εκκαθαριστής είναι το όργανο της εταιρίας κατά τη διάρκεια της εκκαθαρίσεώς της, ενώ ο σύνδικος είναι τρίτος σε σχέση με την εταιρία. Ο σύνδικος εκπροσωπεί, εκτός από την εταιρία, τους πιστωτές, ενώ ο εκκαθαριστής εκπροσωπεί μόνον την εταιρία, έστω και αν οφείλει να μεριμνά για τη διαφύλαξη των συμφερόντων των πιστωτών·

— σε αντίθεση προς τον σύνδικο της πτωχεύσεως, ο εκκαθαριστής δεν μπορεί να αμφισβητήσει ορισμένες εξοφλήσεις αν δεν υφίσταται «ύποπτη περίοδος» που προηγείται της εκκαθαρίσεως ούτε να ασκήσει αγωγή περί καλύψεως του παθητικού ή περί ευθύνης των ιδρυτών·

— ο σύνδικος προβαίνει στην πώληση του ενεργητικού υπό την εποπτεία του εισηγητή δικαστή και με την άδεια του δικαστηρίου σε ορισμένες περιπτώσεις, ενώ ο εκκαθαριστής εκπληροί την αποστολή αυτή υπό την εποπτεία της γενικής συνελεύσεως, οπότε η μεταβίβαση της επιχειρήσεως δεν χρήζει επικυρώσεως από το δικαστήριο·

— τέλος, η πτώχευση εταιρίας παρέχει στους πιστωτές μεγαλύτερες εγγυήσεις από τη διαδικασία εκκαθαρίσεως, καθόσον συνίσταται στον έλεγχο του δικαστηρίου επί του συνδίκου και σε αμεσότερη εκπροσώπηση των πιστωτών.

10 Από το 1974 ο Dassy εργαζόταν στη Sovam. Στις 15 Μαΐου 1991 το tribunal de commerce de Huy διέταξε τη δικαστική εκκαθάριση της εταιρίας αυτής και όρισε εκκαθαριστή. Στις 5 Ιουνίου 1991 ο εκκαθαριστής απέλυσε τον Dassy.

11 Στις 27 Ιουνίου 1991 ο εκκαθαριστής μεταβίβασε το ενεργητικό της Sovam στην Dethier δυνάμει συμβάσεως που επικυρωθηκε από το tribunal de commerce στις 10 Ιουλίου 1991.

12 Στις 22 Μαΐου 1992 ο Dassy ενήγαγε, ενώπιον του tribunal du travail de Huy, τη Sovam και την Dethier ζητώντας να υποχρεωθούν εις ολόκληρον να καταβάλουν τα ποσά τα οποία του οφείλονταν ως αποζημίωση λόγω καταγγελίας της συμβάσεως εργασίας, ως άδειες μετ' αποδοχών και ως πριμοδοτήσεις κατά το τέλος του έτους. Ισχυρίστηκε ότι η μεταβίβαση της επιχειρήσεως ήταν συμβατική και ότι η Dethier ευθυνόταν, επομένως, εις ολόκληρον για την καταβολή αυτή.

13 Με απόφαση της 17ης Δεκεμβρίου 1993 το tribunal du travail de Huy υποχρέωσε την τελούσα υπό εκκαθάριση Sovam και την Dethier να καταβάλουν στον Dassy το ποσό του 1 643 726 βελγικών φράγκων (BFR) ως εις ολόκληρον ευθυνόμενες. Έκρινε, μεταξύ άλλων, ότι έπρεπε να εφαρμόσει το δεύτερο κεφάλαιο της συλλογικής συμβάσεως εργασίας 32 bis, δεδομένου ότι η δικαστική εκκαθάριση δεν μπορούσε να εξομοιωθεί με πτώχευση εφόσον, όπως στην προκειμένη περίπτωση, η μεταβίβαση αποτελούσε απόρροια συναφούς σχεδίου που είχε καταρτιστεί πριν από την εκκαθάριση. Έκρινε επιπλέον ότι η εις ολόκληρον ευθύνη πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ακόμη και στην περίπτωση κατά την οποία η καταγγελία της συμβάσεως προηγείται της ημερομηνίας της μεταβιβάσεως, διότι, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, το παρανόμως απολυθέν προσωπικό πριν από τη μεταβίβαση πρέπει να λογίζεται ότι εξακολουθεί να παρέχει τις υπηρεσίες του στην επιχείρηση κατά την ημερομηνία της μεταβιβάσεως.

14 Η Dethier άσκησε έφεση κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του cour du travail de Liège, ισχυριζόμενη ότι η εκκαθάριση της Sovam έπρεπε να εξομοιωθεί με πτώχευση. Επιπλέον, η ενδεχόμενη εις ολόκληρον ευθύνη του προς ον η μεταβίβαση μπορεί να ληφθεί υπόψη μόνον υπέρ των εργαζομένων που αναπροσλήφθηκαν από τον προς ον η μεταβίβαση και όχι υπέρ των εργαζομένων που είχαν απολυθεί πριν από τη μεταβίβαση.

15 Αφού έκρινε ότι, εν προκειμένω, η οικονομική μονάδα που αποτελείται από το ενεργητικό της Sovam είχε διατηρήσει την ταυτότητά της πέραν της αναλήψεώς της από άλλον επιχειρηματία, σύμφωνα με την απόφαση της 18ης Μαρτίου 1986, 24/85, Spijkers (Συλλογή 1986, σ. 1119), και ότι, κατά συνέπεια,

χώρησε μεταβίβαση επιχειρήσεως υπό την έννοια της οδηγίας, το αιτούν δικαστήριο διερωτήθηκε αν η μεταβίβαση αυτή μπορούσε να χαρακτηρισθεί συμβατική και, ειδικότερα, αν η εκκαθάριση εταιρίας συνιστούσε διαδικασία ανάλογη προς τη διαδικασία της πτωχεύσεως, η οποία δεν θα υπήγετο, επομένως, στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας.

16 Όσον αφορά την απόλυση του Dassy, το εθνικό δικαστήριο έχει αμφιβολίες ως προς την ερμηνεία του άρθρου 4 της οδηγίας στην περίπτωση εργαζομένου που απολύθηκε από τον εκκαθαριστή λίγο προ της μεταβιβάσεως και δεν προσλήφθηκε ακολούθως από τον προς ον η μεταβίβαση.

17 Το cour du travail de Liège αποφάσισε κατά συνέπεια να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα ερωτήματα:

«1) Τυγχάνει εφαρμογής η οδηγία 77/187 του Συμβουλίου οσάκις η μεταβίβαση χωρεί από εταιρία τελούσα υπό εκούσια εκκαθάριση — διαδικασία αποσκοπούσα, λόγω διακοπής οποιασδήποτε περαιτέρω εταιρικής δραστηριότητας, στην εκκαθάριση της εταιρικής περιουσίας διά της ρευστοποιήσεως των στοιχείων του ενεργητικού της; Ισχύει η ίδια απάντηση και όταν ο μεταβιβάζων είναι εταιρία τελούσα υπό δικαστική εκκαθάριση;

2) Στην περίπτωση κατά την οποία ο εκκαθαριστής κατήγγειλε τις συμβάσεις εργασίας για το σύνολο του προσωπικού, αναπροσλαμβάνοντας μόνον ορισμένα μέλη του για τις ανάγκες της εκκαθαρίσεως, μπορούν οι απολύσεις των μελών εκείνων του προσωπικού που δεν επαναπροσέλαβε μεταγενέστερα ο προς ον η μεταβίβαση να θεωρηθούν ως επελθούσες για οικονομικούς, τεχνικούς ή οργανωτικούς λόγους, κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 1, της οδηγίας; Επιβάλλεται, αντιθέτως, η αναγνώριση της εξουσίας απολύσεων για τους ανωτέρω λόγους αποκλειστικά στον προς ον η μεταβίβαση;

Έχουν τη δυνατότητα τα μη προσληφθέντα από τον προς ον η μεταβίβαση μέλη του προσωπικού, λόγω του γεγονότος ότι απλώς και μόνον συγκεκριμένη οικονομική μονάδα μεταβιβάστηκε ελάχιστο χρόνο μετά την απόλυση του προσωπικού για οικονομικούς, τεχνικούς ή οργανωτικούς λόγους, να επικαλεστούν έναντι του προς ον η μεταβίβαση τον πλημμελή χαρακτήρα του μέτρου που έλαβε σε βάρος τους ο μεταβιβάζων, στην περίπτωση κατά την οποία η σύμβαση μεταβιβάσεως δεν προβλέπει την αναπρόσληψή τους;»

Επί του πρώτου ερωτήματος

18 Με το πρώτο ερώτημά του το εθνικό δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν αν το άρθρο 1, παράγραφος 1, της οδηγίας έχει την έννοια ότι η οδηγία αυτή εφαρμόζεται σε περίπτωση μεταβιβάσεως επιχειρήσεως που τελεί υπό δικαστική εκκαθάριση ή υπό εκούσια εκκαθάριση.

19 Επιβάλλεται να υπομνησθεί, εκ προοιμίου, ότι, κατά παγία νομολογία, το Δικαστήριο κρίνει ότι δεν είναι αρμόδιο να απαντά στο αιτούν δικαστήριο, άπαξ τα ερωτήματα που του υποβάλλονται δεν έχουν καμία σχέση με τα πραγματικά περιστατικά ή με το αντικείμενο της κύριας δίκης και, επομένως, δεν ανταποκρίνονται σε αντικειμενική ανάγκη για την επίλυση της διαφοράς της κύριας δίκης (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 16ης Ιουνίου 1981, 126/80, Salonia, Συλλογή 1981, σ. 1563, σκέψη 6· της 16ης Ιουλίου 1992, C-343/90, Lourenço Dias, Συλλογή 1992, σ. I-4673, σκέψη 20· της 17ης Μαΐου 1994, C-18/93, Corsica Ferries, Συλλογή 1994, σ. I-1783, σκέψη 14, και της 5ης Οκτωβρίου 1995, C-96/94, Centro Servizi Spediporto, Συλλογή 1995, σ. I-2883, σκέψη 45).

20 Εφόσον η υπόθεση της κύριας δίκης αφορά τη μεταβίβαση επιχειρήσεως τελούσας υπό δικαστική εκκαθάριση, το Δικαστήριο δεν χρειάζεται να ερμηνεύσει την οδηγία σε σχέση με τη μεταβίβαση επιχειρήσεως τελούσας υπό εκούσια εκκαθάριση, περίπτωση η οποία είναι άσχετη προς το αντικείμενο της υποθέσεως της κύριας δίκης, ανεξαρτήτως άλλωστε των ομοιοτήτων μεταξύ των διαδικασιών δικαστικής εκκαθαρίσεως και εκούσιας εκκαθαρίσεως.

21 Πρέπει να τονιστεί στη συνέχεια ότι, όπως έκρινε το Δικαστήριο με την απόφαση της 7ης Φεβρουαρίου 1985, 135/83 Abels (Συλλογή 1985, σ. 469), η οδηγία δεν έχει εφαρμογή στη μεταβίβαση επιχειρήσεως, εγκαταστάσεως ή τμήματος εγκαταστάσεως στο πλαίσιο πτωχευτικής διαδικασίας.

22 Αντιθέτως, από την ίδια απόφαση, σκέψεις 28 και 29, προκύπτει ότι η οδηγία έχει εφαρμογή σε διαδικασία όπως εκείνη του «surséance van betaling» (προληπτικός της πτωχεύσεως συμβιβασμός), καίτοι αυτή εμφανίζει ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά με την πτωχευτική διαδικασία. Το Δικαστήριο έκρινε, πράγματι, ότι οι λόγοι που δικαιολογούσαν τη μη εφαρμογή της οδηγίας στην

περίπτωση των πτωχευτικών διαδικασιών δεν ίσχυαν όταν η επίμαχη διαδικασία αφορούσε δικαστικό έλεγχο πλέον περιορισμένης εκτάσεως απ' ό,τι στην περίπτωση πτωχεύσεως και όταν αποσκοπούσε, πρώτον, στη διασφάλιση της περιουσίας και, ενδεχομένως, στη συνέχιση της δραστηριότητας της επιχειρήσεως διά της αναστολής πληρωμών προς την ομάδα των πιστωτών, προκειμένου να εξευρεθεί διακανονισμός που να επιτρέπει την εξασφάλιση της δραστηριότητας της επιχειρήσεως στο μέλλον.

23 Ομοίως, με την απόφαση της 25ης Ιουλίου 1991, C-362/89, d'Urso κ.λπ. (Συλλογή 1991, σ. I-4105), το Δικαστήριο έκρινε ότι η οδηγία δεν είχε εφαρμογή στις μεταβιβάσεις επιχειρήσεων, εγκαταστάσεων ή τμημάτων εγκαταστάσεων που πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο διαδικασίας αναγγελίας πιστωτών, όπως αυτή της ιταλικής νομοθεσίας περί αναγκαστικής διοικητικής εκκαθαρίσεως, τα αποτελέσματα της οποίας εξομοιώνονται προς αυτά της πτωχεύσεως (σκέψεις 28, 31 και 34). Αντιθέτως, η οδηγία έχει εφαρμογή όταν, εντός του πλαισίου ενός συνόλου νομοθετικών διατάξεων, όπως της προσωρινής διαχειρίσεως των μεγάλων επιχειρήσεων που βρίσκονται σε κατάσταση κρίσεως, έχει αποφασισθεί η συνέχιση της λειτουργίας της επιχειρήσεως και καθόσον διάστημα η απόφαση αυτή παραμένει σε ισχύ. Στην περίπτωση αυτή, ο σκοπός της διαδικασίας της προσωρινής διαχειρίσεως συνίσταται, πρωτίστως, στη δημιουργία μιας καταστάσεως ισορροπίας για την επιχείρηση που θα της επιτρέψει να διασφαλίσει τις δραστηριότητές της για το μέλλον. Ο οικονομικός και κοινωνικός σκοπός που επιδιώκεται κατ' αυτόν τον τρόπο δεν μπορεί ούτε να εξηγήσει ούτε να δικαιολογήσει το ότι, όταν η οικεία επιχείρηση αποτελεί το αντικείμενο πλήρους ή μερικής μεταβιβάσεως, οι εργαζόμενοί της στερούνται των δικαιωμάτων που τους αναγνωρίζει η οδηγία υπό τις προϋποθέσεις που ορίζει λεπτομερώς (σκέψεις 29 και 32 έως 34).

24 Πλέον πρόσφατα, με την απόφαση της 7ης Δεκεμβρίου 1995, C-472/93, Spano κ.λπ. (Συλλογή 1995, σ. I-4321), το Δικαστήριο έκρινε ότι η οδηγία έχει εφαρμογή στη μεταβίβαση επιχειρήσεως της οποίας η κατάσταση κρίσεως αναγνωρίστηκε σύμφωνα με τον ιταλικό νόμο 675 της 12ης Αυγούστου 1977. Παρατήρησε μεταξύ άλλων ότι η πράξη με την οποία αναγνωρίζεται ότι μια επιχείρηση βρίσκεται σε κατάσταση κρίσεως αποσκοπεί στο να καταστήσει δυνατή την αποκατάσταση της οικονομικής και χρηματοπιστωτικής καταστάσεως της επιχειρήσεως και ιδίως τη διατήρηση της απασχολήσεως, ότι η εν λόγω διαδικασία τείνει επομένως στη διευκόλυνση της διατηρήσεως της δραστηριότητάς της με σκοπό τη μετέπειτα ανασυγκρότηση και ότι, εν αντιθέσει προς τις διαδικασίες πτωχεύσεως, δεν περιλαμβάνει δικαστικό έλεγχο ούτε μέτρο διαχειρίσεως της περιουσίας της επιχειρήσεως και δεν προβλέπει αναστολή πληρωμών (σκέψεις 26, 28 και 29).

25 Από τη νομολογία αυτή προκύπτει ότι, για να εκτιμηθεί αν η μεταβίβαση μιας επιχειρήσεως που έγινε στο πλαίσιο διοικητικής ή δικαστικής διαδικασίας εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας, το καθοριστικό κριτήριο που πρέπει να ληφθεί υπόψη είναι ο αντικειμενικός σκοπός που επιδιώκεται με την εν λόγω διαδικασία (προπαρατεθείσες αποφάσεις D'Urso κ.λπ., σκέψη 26, και Spano κ.λπ., σκέψη 24). Όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 31, 41 και 45 των προτάσεών του, πρέπει εν πάση περιπτώσει να λαμβάνεται επίσης υπόψη η διαμόρφωση της εν λόγω διαδικασίας, ιδίως στο μέτρο που αυτή συνεπάγεται ότι η δραστηριότητα της επιχειρήσεως συνεχίζεται ή σταματά, καθώς και ο σκοπός της οδηγίας.

26 Εν προκειμένω, από τα στοιχεία που παρέσχε το εθνικό δικαστήριο προκύπτει ότι η βελγική διαδικασία δικαστικής εκκαθαρίσεως αποσκοπεί στην εκκαθάριση της περιουσίας με τη ρευστοποίηση του ενεργητικού υπέρ της ίδιας της εταιρίας και, επικουρικώς, υπέρ των πιστωτών της, εφόσον υπάρχουν. Η θέση της εταιρίας υπό εκκαθάριση δεν προϋποθέτει ότι το παθητικό υπερβαίνει το ενεργητικό. Καίτοι είναι αληθές ότι η εκκαθάριση μπορεί να αποτελέσει στάδιο που προηγείται της πτωχεύσεως, μπορεί επίσης να χωρήσει, όπως αναφέρει η Βελγική Κυβέρνηση, όταν οι εταίροι δεν επιθυμούν πλέον να συνεργάζονται.

27 Επομένως, καίτοι οι σκοποί της δικαστικής εκκαθαρίσεως ενδέχεται ενίοτε να ομοιάζουν προς τους σκοπούς της πτωχεύσεως, αυτό δεν συμβαίνει κατ' ανάγκη, καθόσον η διαδικασία αυτή μπορεί να εφαρμοσθεί σε όλες τις περιπτώσεις κατά τις οποίες επιδιώκεται να τεθεί τέρμα στη δραστηριότητα μιας εταιρίας και ανεξαρτήτως των λόγων της επιλογής αυτής.

28 Επειδή το κριτήριο που αφορά τον σκοπό που επιδιώκεται με τη διαδικασία της δικαστικής εκκαθαρίσεως δεν είναι προφανώς καθοριστικό, πρέπει να εξετασθεί πώς χωρεί η διαδικασία αυτή.

29 Συναφώς, από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι, στην περίπτωση της εκκαθαρίσεως, ο εκκαθαριστής, καίτοι ορίζεται από τον δικαστή, είναι όργανο της εταιρίας το οποίο προβαίνει στην πώληση του ενεργητικού υπό την εποπτεία της γενικής συνελεύσεως, ότι δεν υφίσταται ειδική διαδικασία διαπιστώσεως του παθητικού υπό τον έλεγχο του δικαστηρίου και ότι ο πιστωτής μπορεί, καταρχήν, να ζητήσει την ικανοποίηση της απαιτήσεώς

του κατά της εταιρίας με αναγκαστική εκτέλεση και να επιτύχει την έκδοση αποφάσεως σε βάρος της. Αντιθέτως, στο πλαίσιο της πτωχεύσεως, ο σύνδικος, καθόσον εκπροσωπεί τους πιστωτές, είναι τρίτος σε σχέση με την εταιρία και προβαίνει στη ρευστοποίηση του ενεργητικού υπό την εποπτεία του δικαστηρίου, το παθητικό της εταιρίας καθορίζεται κατά ειδική διαδικασία και οι ατομικές πράξεις εκτελέσεως απαγορεύονται.

30 Επομένως, η κατάσταση επιχειρήσεως υπό δικαστική εκκαθάριση παρουσιάζει σημαντικές διαφορές σε σχέση με την κατάσταση επιχειρήσεως που τελεί σε πτώχευση και οι λόγοι για τους οποίους το Δικαστήριο απέκλεισε την εφαρμογή της οδηγίας στην περίπτωση αυτή ενδέχεται να μην υφίστανται στην περίπτωση επιχειρήσεως που τελεί υπό δικαστική εκκαθάριση.

31 Αυτό συμβαίνει αν, όπως στην υπόθεση της κύριας δίκης, η δραστηριότητα της επιχειρήσεως συνεχίζεται κατά τη διάρκεια της δικαστικής εκκαθαρίσεως. Στην περίπτωση αυτή, διασφαλίζεται η συνέχιση της εκμεταλλεύσεως όταν η επιχείρηση αποτελεί το αντικείμενο της μεταβιβάσεως. Κατά συνέπεια, τίποτε δεν δικαιολογεί την απώλεια των δικαιωμάτων που εξασφαλίζει στους εργαζομένους η οδηγία υπό τις προϋποθέσεις που ορίζει λεπτομερώς.

32 Επομένως, στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 1, παράγραφος 1, της οδηγίας έχει την έννοια ότι η οδηγία αυτή εφαρμόζεται σε περίπτωση μεταβιβάσεως επιχειρήσεως που τελεί υπό δικαστική εκκαθάριση, εφόσον συνεχίζεται η δραστηριότητα της επιχειρήσεως.

Επί του δευτέρου ερωτήματος

33 Με το πρώτο σκέλος του δευτέρου ερωτήματός του το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν αν το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας έχει την έννοια ότι η εξουσία απολύσεως για λόγους οικονομικούς, τεχνικούς ή οργανώσεως ανήκει μόνο στον προς ον η μεταβίβαση ή αν, αντιθέτως, πρέπει να αναγνωρισθεί και στον μεταβιβάζοντα.

34 Επιβάλλεται συναφώς η παρατήρηση ότι το άρθρο 4, παράγραφος 1, διασφαλίζει την προστασία των δικαιωμάτων των εργαζομένων σε περίπτωση απολύσεως που οφείλεται αποκλειστικά στη μεταβίβαση τόσο έναντι του μεταβιβάζοντος όσο και έναντι του προς ον η μεταβίβαση.

35 Άλλωστε, το Δικαστήριο έχει ήδη κρίνει ότι οι εργαζόμενοι των οποίων η σύμβαση ή η σχέση εργασίας είχε, κατά παράβαση του άρθρου 4, παράγραφος 1, της οδηγίας, λήξει πριν από τη μεταβίβαση πρέπει να θεωρηθούν ότι εξακολουθούσαν να απασχολούνται στην επιχείρηση κατά τον χρόνο της μεταβιβάσεως, πράγμα που έχει ως συνέπεια, ιδίως, ότι οι υποχρεώσεις του εργοδότη έναντι αυτών μεταβιβάστηκαν αυτοδικαίως από τον μεταβιβάζοντα στον προς ον η μεταβίβαση (απόφαση της 15ης Ιουνίου 1988, 101/87, Bork International κ.λπ., Συλλογή 1988, σ. 3057, σκέψη 18).

36 Επομένως, το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας, καθόσον απαγορεύει την απόλυση που οφείλεται αποκλειστικά στη μεταβίβαση, δεν περιορίζει περισσότερο την εξουσία του μεταβιβάζοντος από την εξουσία του προς ον η μεταβίβαση να προβεί σε απολύσεις για τους λόγους τους οποίους αναγνωρίζει.

37 Συνεπώς, στο πρώτο σκέλος του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας έχει την έννοια ότι την εξουσία απολύσεως για λόγους οικονομικούς, τεχνικούς ή οργανώσεως έχει τόσο ο μεταβιβάζων όσο και ο προς ον η μεταβίβαση.

38 Με το δεύτερο σκέλος του δευτέρου ερωτήματός του το εθνικό δικαστήριο ζητεί κατ' ουσίαν να διευκρινιστεί αν οι εργαζόμενοι που απολύθηκαν παρανόμως από τον μεταβιβάζοντα λίγο προ της μεταβιβάσεως της επιχειρήσεως και δεν αναπροσλήφθηκαν από τον προς ον η μεταβίβαση μπορούν να προβάλουν έναντι του τελευταίου το μη νομότυπο της εν λόγω απολύσεως.

39 Αφενός, από την προπαρατεθείσα απόφαση Bork International κ.λπ. προκύπτει ότι οι απολυθέντες προ της μεταβιβάσεως της επιχειρήσεως κατά παράβαση του άρθρου 4, παράγραφος 1, εργαζόμενοι πρέπει να θεωρηθούν ότι εξακολουθούσαν να απασχολούνται στην επιχείρηση κατά την ημερομηνία της μεταβιβάσεως.

40 Αφετέρου, αποτελεί πάγια νομολογία (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 10ης Φεβρουαρίου 1988, 324/86, Daddy's Dance Hall, Συλλογή 1988, σ. 739, σκέψη 14) ότι οι κανόνες της οδηγίας, και ιδίως οι σχετικοί με την προστασία των εργαζομένων από την απόλυση λόγω της μεταβιβάσεως, πρέπει να θεωρηθούν ως δεσμευτικού χαρακτήρα, υπό την έννοια ότι δεν επιτρέπεται δυσμενής για τους εργαζομένους παρέκκλιση από τους κανόνες αυτούς.

41 Κατά συνέπεια, η σύμβαση εργασίας του παρανόμως απολυθέντος λίγο προ της μεταβιβάσεως πρέπει να θεωρηθεί ότι υφίσταται ακόμη έναντι του προς ον η μεταβίβαση, έστω και αν ο απολυθείς εργαζόμενος δεν αναπροσλήφθηκε από αυτόν μετά τη μεταβίβαση της επιχειρήσεως.

42 Για τους λόγους αυτούς, στο δεύτερο σκέλος του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι οι εργαζόμενοι που απολύθηκαν παρανόμως από τον μεταβιβάζοντα λίγο προ της μεταβιβάσεως και δεν αναπροσλήφθηκαν από τον προς ον η μεταβίβαση μπορούν να προβάλουν έναντι του τελευταίου το μη νομότυπο της εν λόγω απολύσεως.

Επί των δικαστικών εξόδων

43 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η Βελγική Κυβέρνηση και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, που κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα),

κρίνοντας επί των ερωτημάτων που του υπέβαλε με απόφαση της 1ης Δεκεμβρίου 1994 το cour du travail de Liège, αποφαίνεται:

1) Το άρθρο 1, παράγραφος 1, της οδηγίας 77/187/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 14ης Φεβρουαρίου 1977, περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών, σχετικών με τη διατήρηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων σε περίπτωση μεταβιβάσεων επιχειρήσεων, εγκαταστάσεων ή τμημάτων εγκαταστάσεων, έχει την έννοια ότι η οδηγία αυτή εφαρμόζεται σε περίπτωση μεταβιβάσεως επιχειρήσεως που τελεί υπό δικαστική εκκαθάριση, εφόσον συνεχίζεται η δραστηριότητα της επιχειρήσεως.

2) Το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας έχει την έννοια ότι την εξουσία απολύσεως για λόγους οικονομικούς, τεχνικούς ή οργανώσεως έχει τόσο ο μεταβιβάζων όσο και ο προς ον η μεταβίβαση. Οι εργαζόμενοι που απολύθηκαν παρανόμως από τον μεταβιβάζοντα λίγο προ της μεταβιβάσεως και δεν αναπροσλήφθηκαν από τον προς ον η μεταβίβαση μπορούν να προβάλουν έναντι του τελευταίου το μη νομότυπο της εν λόγω απολύσεως.

Ragnemalm Mancini Murray

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 12ης Μαρτίου 1998.

Ο Γραμματέας

R. Grass

Ο Πρόεδρος του έκτου τμήματος

H. Ragnemalm